

Rahşan Ecevit'le kadın politikacıyı, başbakan eşini, cumhurbaşkanı eşini konuştuk

'Semra Özal, ANAP'ı çatlattı'

FŞİ başbakanken ya da genel başkanken Semra Özal'ın böyle bir görevle talip olmasını hiç yadırgamazdım. Sakınca görmeydim. Tersine bir kadın olarak bunu takdir ederdim. Ama burada tarafsızlık ilkesine gölge düşüyor. Eşi bir partide il başkanı olan bir cumhurbaşkanının tarafsızlığına inanmak mümkün mü? Oysa Anayasa tarafsız cumhurbaşkanı diyor."

Bu haftaki konuşumuz DSP kurucusu, eski Genel Başkanı, bugün ise Genel Başkan Yardımcısı **Rahşan Ecevit...** **Bülent Ecevit**'in eşi. **Semra Özal** olayı Türkiye'nin gündeminde inanılmaz boyutlara ulaşırken, bir dönem "alle boyu politika" yapmakla eleştirilere hedef olan **Ecevit**'lerden **Rahşan Ecevit**'in olaya ve politikaya bakışı önem kazanıyor.

İlginci olan, politikayı hiç sevmemesine rağmen ömrünün yarısını büyük bir fedakârlıkla politikaya adanmış **Rahşan Ecevit**, **Bayan Özal**'ın politika yapmasına pek de soğuk bakmıyor, üslubu ve Cumhurbaşkanı eşi olmasının dışında tabii...

İSTİKRAR YOK

"Sayın **Rahşan Ecevit**, siz uzun yıllardan bu yana politikanın içindediniz. Özellikle DSP'nin kuruluş çalışmalarını başlattığınız 1983'ten bu yana aktif politikanın içine atıldınız. En deneyimli kadın politikacımızsınız. Bugünkü sohbetimiz sizinle birlikte Türkiye'nin gündemini, ekonomiden politika-ya bir kadın politikacı gözleyle irdelemeyi hedefliyor. Efendim bize Türkiye'nin bugünkü resmini çizerek başlamak ister misiniz? Neler oluyor Türkiye'de?"

"Neler oluyor ki? Öncelikle ekonomi kötüye gidiyor. Hayat pahalılığı arttı. Yatırımlar yavaşladı. Sanayi yatırımları hemen hemen hiç yok. Fabrikalar ya kapanıyor, ya işçilerini çıkarıyor. Bu durumlar içinin haklarını almasını zorlaştırıyor. Körfetz krizi nedeniyle grevler ertelenince işçinin durumu daha da ağırlaştı. Piyasa iyice durgunlaştı. Köylü ile hiç ilgilenilmiyor. Güneydoğu nun büyük bir kısmında ekonomik hayat tamamen durmuş. Esnaf perişan durumda. Müşterisi fakirleşmiş. Bağ-Kur primlerini ödemiyor."

"İktidar partisi bu olumsuz gelişmelere neden olarak Körfetz krizini gösteriyor."

"Tabii Körfetz krizinin de payı var ama, bu mazeret bir dereceye kadar geçerli. Tedbir alınabilir. Bakınız Amerika başta olmak üzere birçok zengin ülke ekonomik politikalarında değişiklik yaptılar. ABD vergi reformları yaparken devlet harcamalarını kısıt. Ancak ANAP iktidarı hiçbir önleme gerek yok gibi davranıyor. Gereksiz malları ithal etmeyi sürdürüyor, yani savurganlığa devam ediyor. Tasarruf tedbirini aldık diyorlar ama bu yalnızca bütçede kalıyor. Sanki ortada dipsiz bir kuyu var."

Semra Özal'ın adaylığı parti içinde geçmişte yaşanan sıkıntılarının su yüzüne çıkmasına neden oldu. Bu olay ANAP'ın sürekliliği böhürlendiği "dört eğilimli" bir arada tutmaya kalkışmasının sorunlarını açığa çıkardı. Bu davranış ANAP'ı da, hükümeti de böldü. Çatıladı

"Genelde muhalefete yönelik bir yarış vardır. Sürekli eleştiriler ama çözüm getirmezler" diye. Acaba DSP iktidarda olsaydı bu sorunları aşmak için ne yapardı?"

"Krizin geleceği belliydi. Bu nedenle öncelikle zaruri ihtiyaç maddeleri dışında ithalatı kısırdık. Bu da sanayimizdeki üretim düşüşünü engelledi. Gazetelere bir göz atın. Hâlâ en lüks otomobiller ithal ediliyor. 150 milyonluk otomobil kredisi veriliyor. Reklamlarını da devlet televizyonu yayınıyor. Çocuklar bile savurganlıya alıştılar. Çocuklar için bankamatik kartlar veriliyor ve bunun en güçlü reklamını devlet bankalarından biri yapıyor. Güneydoğu'da yatırım yok. Bu yörelin ekonomik ve ticari hayatı bir ölçüden ötesinde komşu ülkelerle ilişkilerle bağlılım kılıyor. Bu doğru değil. Çünkü bunları istikrarsız ülkeler."

"Türkiye'nin istikrarlı olduğunu mu söylüyorsunuz?"

"Hayır söylemiyorum. Çünkü Türkiye de istikrarsız. Ve bu istikrarsızlık, Özal'ın kişiliğinden kaynaklanıyor. Ötünü ardını düşünmeden kararlar alıyor. Kötu sonuç verdiğini görünce de tam tersini yapıyor. Fazlileri bir serbest bıraktım diyor. Bir bırakmadım diyor. Bir ihracatı teşvik ediyor, bir ithalatı. Mütemadiyen gündem değiştiriyor. Şok

"Sayın **Semra Özal**'ın İstanbul il başkanlığına böyle bir günde talip olarak, eşine yardımcı olduğunı sanmıyorum. Hele Sayın Cumhurbaşkanı'nın, eşi için ilçe kulisine girmesi, delegelere, milletvekillerine hatta bakanlara baskı yapması, işi çığırından çıkardı"

ÖZCAN ERCAN

yaratıcı şeyler yapıyor. Böyle olunca da kimse yakın geleceğe güvenle bakamıyor. Dolayısıyla üretken yatırımlar yapılamıyor. Özel sektör de geleceğe güvenle bakmıyor."

"Sayın Ecevit, Sayın Özal'ın çok yaratıcı şeyler yaptığını, gündemi sürekli değiştirdiğini söyleyiniz. Siz DSP başkanıyken Sayın Özal'ın Türk toplumunu depolitize etmek için uğraş verdiğini ve bunda da muvafık olduğunu vurguluyordunuz. Ancak biliyorsunuz Cumhurbaşkanı, son günlerde Semra Özal'ın İstanbul İl Başkanlığı nedeniyle TV'den halka hitap ederek iktidar partisine dönük değerlendirmeler yaptı. Acaba artık kamuoyunu depolitize etmekten vaz mı geçtiler?"

"Hayır. Bunu bence hâlâ devam ettiriyor. Semra Özal olayı aile içi politikayı yansıtıyor. Bu aslında parti içinde geçmişte yaşanan sıkıntılarının su yüzüne çıkmasına neden oldu. Semra Özal'ın adaylığı ANAP'ın sürekliliği böhürlendiği "dört eğilimli bir arada tutma"ya kalkışmanın sıkıntılarını ortaya çıkardı. "Koalisyon hükümetlerini önleyeceğiz" diye öyle bir seçim sistemi getirdiler ki bazı partilerin kendi içlerinde koalisyonlar, üstelik de işleymeyen koalisyonlar oluştu. Biz bunu çok önceden söylemiştik. Öyle de oldu. Sonuç ortada."

Eşi başbakanken, genel başkanken Semra Özal'ın böyle bir görevle talip olmasını hiç yadırgamazdım. Bunda sakınca görmeydim. Tersine bir kadın olarak takdir ederdim. Ama burada tarafsızlık ilkesine gölge düşüyor. Çünkü, Anayasa, cumhurbaşkanının tarafsız olmasını söylüyor

"Semra Özal'ın adaylığının Anavatan Partisi'ni olumsuz etkilediğini mi söylüyorsunuz?"

"Evet. Bu davranış ANAP'ı da hükümeti de bölmüş ve ciddi bir çatlak oluşmasına yol açmıştır. Daha doğrusu, çatlak zaten vardı da Semra Özal'ın adaylığı ile bu artık gözden saklanamaz duruma geldi."

"Sizce Sayın Turgut Özal'ın eşinin adaylığına açıkça destek vermesinin altında ne yatıyor acaba?"

"Sayın Özal bunu kadın haklarına saygılı olduğu için yaptığını söylüyor."

"Semra Özal'ın ANAP'ın muhafazakar kanadı tarafından engellenmeye çalışılması, kadın haklarına yönelik bir eylem mi?"

"Burada farklı bir durum var. Bir cumhurbaşkanı eşi olarak bir durum sıkırtı yaratıyor. Eşi başbakanken ve genel başkanken Sayın Semra Özal'ın böyle bir görevle talip olmasını hiç yadırgamazdım. Bunda hiç sakınca görmeydim. Tersine bir kadın olarak bunu takdir ederdim. Kendi düşünce tarzını ortaya koyarak, düşüncelerini yaymaya çalışıyor diye düşünürdüm. Ama burada tarafsızlık ilkesine ciddi bir gölge düşüyor. Çünkü Anayasa, Cumhurbaşkanı'nın tarafsız olması gerektiğini söylüyor. 'Cumhurbaşkanı seçilen kimsenin partisiz varsa, partisizle ilişkisi kesilir' diyor. Oysa eşi bir partide il başkanı olan bir cumhurbaşkanının tarafsızlığına inanmak mümkün değil."

ÖZAL TARAF

"Sizce Sayın Özal burada taraf mı oluyor?"

"Elbette taraf oluyor. Eski partisinin içişlerine karışıyor. Üstelik şimdi de eşi için delege avına çıkıyor, il-ilçe kulislerine giriyor."

"Cumhurbaşkanı eşleri politika yapmamalı mı diyorsunuz?"

"Hayır. Yapar tabii. Bunun örnekleri de var. Fransa Cumhurbaşkanı'nın eşi, tam içinde olmasa bile, kenarından köşesinden politika yapıyor. Eski ABD Başkanı Franklin Roosevelt'in eşi Eleanor Roosevelt de politika yapardı. Ama o ülkelerde başkanlık sistemi vardır ve cumhurbaşkanları aynı zamanda parti lideridir. O bakımdan bu gibi ülkelerde cumhurbaşkanlarının, devlet başkanlarının eşleri daha rahatlıkla faal politika yapabilirler. Fakat o ülkelerde bile devlet başkanlarının hanımları

politikayla ilgilerini herhalde belirli bir çerçevede içinde tutarlar; ve başkan olan eşleri de herhalde hanımları için Sayın Turgut Özal gibi il-ilçe kongrelerini etkilemeye, baskı altına almaya kalkışmazlar."

"Semra Özal'ın politik hedefi daha mı farklı?"

"O tam politika yapmak istiyor. Cumhurbaşkanı eşi olduğundan ve Cumhurbaşkanı'nın tarafsız olması gerektiğinden de ben yanlış buluyorum. Eşi bir partide il başkanı olan bir cumhurbaşkanının tarafsızlığına inanmak mümkün değil. Önemli için, Sayın Semra Özal'ın böyle bir görevle simdi talip olmakla eşine yardımcı olduğunı sanmıyorum. Hele Sayın Cumhurbaşkanı'nın eşi için ilçe kulisine girmesi, delegelere, milletvekillerine hatta bakanlara baskı yapması, devlet radyosunu televizyonunu kullanması, işi çığırından çıkardı. Bütün bunlar, Sayın Semra Özal'ın, İstanbul'da ANAP il başkanı olursa, devlet protokolündeki yerini istemeye edebileceği, devlet forsunu kullanabileceği, radyo ve televizyonda başka partilere tanınmayan ayrıcalıklardan, hatta parlamento dışındaki partilere hiç tanınmayan olanaklardan yararlanabileceği kuşkusunu uyandırıyor."

"Siz bir dönem başbakan eşiydiniz. Politika uğraşınız o günlerde mi başladı?"

"Ben o dönemde parti örgütünde hiçbir görevle talip olmadım. Delege olmayı bile düşünmedim. Sade bir üyeliğim vardı, o kadar... Oysa benim de örgüte görevle talip olmaya hakkım vardı."

"Nasıl bir hak elendim?"

"Bazı milletvekillerinin eşleri, çocukları, kimi kadın kollarında kimi gençlik kollarında, veya il-ilçe örgütlerinde görevler alıyorlardı. Ama ben o anlamda politikayı sevmeyişim için yapmadım. Daha çok partinin tanıtımına katkıda bulunum ve sosyal hizmet vermeye çalıştım."

"Efendim madem ki politikayı sevmiyordunuz neden DSP'yi kurduunuz ve aktif politikanın içine atıldınız?"

"12 Eylül'den sonra şartlar bunu gerektiriyor-

POLİTİKAYA DEVAM Bir kadın olarak DSP'yi yönetemeyeceğimi düşünseydim, şimdiki görevimle de sürdürmezdim. Oysa bırakıyorum.

İSMİN NE ÖNEMİ VAR Semra Özal'ın da bir hayli politika deneyimi var. 7-8 yıl az zaman değil. Benim de hemen hemen 30 yıllık deneyimim var. İsmim önemli yok. Karı-koca ilişkisinin önemli var. Soyadım başka olsaydı ve ben o kişiden güç alsaydım. Yine parti karar, genel başkan olurudum.

du. Eşim yasaklı olduğu için politikaya girmek zorunda kaldım. Ayrıca ihtiyaç da duydum. Benim de kendime göre düşüncelerim vardı ve o doğrultuda bir şeyler yapmak istiyordum."

"Siz DSP'yi kurduğunuzda ve genel başkan olduğunuzda bazı tepkilerle karşılaştınız. Toplum bir kadının eşleriyle birlikte politika atılmasını tepkiyle mi karşılıyor?"

"Toplumun tepkisi yoktu. Bana halktan hiç tepki gelmedi. Tepki DSP'den önce kurulmuş bazı partilerden, yani Halkçı Parti'deki, SODEP'teki, SHP'deki bazı kimselerden geldi. Onların da tepkisi aslında, benden çok, DSP'ye yönelikti. Yoksa Türkiye'de kadının politikada faal olarak yer almasına ve yükselmesine toplumdan gelen hiçbir tepki yok. Bana doğrusu, kendilerine "aydın" diyen kesimden bazı tepkiler gelse bile, halktan tepki gelmiyor. Hiç de yadırgamadılar. Yadırgananlar, daha çok, benim tutumumu kendi politik çıkarlarına uygun bulmayanlardı."

Cumhurbaşkanı eşleri tabii ki politika yapar. Mitterrand'ın eşi örneğin, ya da ABD eski Başkanı Roosevelt'in eşi. Ama o ülkelerde başkanlık sistemi vardır. Cumhurbaşkanları aynı zamanda parti liderleridir. Buna rağmen başbakan eşleri politikayla ilgilerini belli bir çerçevede içinde tutarlar

"DSP'yi kurduktan sonra bir süre Genel Başkanlık görevini üstlendiniz ve sonra istifa ettiniz. DSP Genel Başkanlığı'ndan ayrılış nedeniniz bir kadın olarak genel başkanlığın yürütülmesinin zor olmasından mı kaynaklandı? Sizi aştığını mı düşündünüz?"

"Bir kadın olarak bunu yürütemeyeceğimi düşünseydim, şimdiki görevimle de sürdürmezdim. Oysa bırakıyorum. Genel Başkan Yardımcılığı görevini sürdürüyordum. Bu yaptığım işin çalışma görevi açısından genel başkanlıktan çok fazla farkı yok. Genel başkanlığı bırakışımın nedeni, üzerindeki siyaset yaşadı kalktıktan sonra, eşimin bunu benden daha iyi yapacağına inanmamdı. Bu görevi benden daha iyi yapacak biri olmasaydı, bırakmayı aklımdan geçirmezdim."

"DSP Başkanlığı yaptığınız dönemde 'Kadın parti başkanı olmaz' gibi eleştirilerle karşı karşıya kaldınız mı?"

"Bunu bana kimse hissettirmedim."

"Politikada sizce deneyim önemli mi? Tabandan yükselmek söz ediyorum. Genelde tepeden inme politikaya soyunurlar eleştiriliyor."

"Deneyim çok önemli tabii. Ama bizde şimdiye kadar demokrasinin uğradığı kesintiler, deneyimli politikacıların yetişmesini çok güçleştirdi. Gençlerin öncelikli çağında partilere üye olmasının yürürlükteki Anayasa'yla yasaklanmış olması da insanlarımızın genç yaşta deneyim kazanma-

larını engelliyor. Ülkemizde tepeden inme politikacıların çok oluşu büyük ölçüde bu durumlardan kaynaklanıyor. Benimle ilgili olarak söz konusu olduğunda, belki aktif politikacı deneyimim yoktu ama uzun yıllar bir politikacı ile yaşamımı paylaşmıştım. Onunla hep birlikte dolaşmıştım. Bu nedenle alışmakta fazla sıkıntı çekmedim. Ama çok güç koşullar altında ve ülkemizde denenmemiş yöntemlerle bir parti kurduğumuzdan, sorumluluk çok büyük ve iş yükü çok fazla idi."

MEVLÂNÂ DERGÂHI

"O zaman Semra Özal için de deneyimden söz edebiliriz. O da eşleriyle birlikte politikanın içindedir."

"Evet Sayın Semra Özal'ın da bir hayli deneyimi oldu. 7-8 yıl az zaman değil. Benim de hemen hemen 30 yıllık deneyimim var. Ayrıca bir de derneğim vardı: Köylü Derneği. Orada da 1980'e kadar çalışmalarımı sürdürdüm. O da değerli bir deneyimdi tabii."

"Efendim siz de söylediniz, CHP döneminde bazı milletvekilleri eşlerinin politikaya soyunup il ve ilçelerde çalıştığını, delege olduklarını. Acaba politikacı eşlerinin aktif politikaya soyunmaları âdetten mi sayılıyor? Sizce hangi dürtüyle gündeme geliyor?"

"Ben tabii diğerlerinin dürtüsünü bilemem ama kendimkinin söyleyeyim. Biz eşimle 45 yıllık evliyiz. Evlenirken de amacımız farklıydı. O şir, hıçkâye, roman yazacaktı, ben de resim yapacaktım. Tabii hepsi geçmişte kaldı. Neden politikaya atıldık? Biz bu şekilde mutlu, huzurlu yaşarken, başka insanların huzursuz ve mutsuz olduklarını düşünürken rahatsız olduk. Politikaya yönelimimiz böyle başladı. Ben dışardan eşime yardımcı olmaya başladım. Köylü Derneği'ni kurdum. O dernekte halkı ve aydını bir araya getirmeyi amaçladım. Birbirlerine yardımcı oluşturalar istedim. Politik çıkar olmayınca kolay kabul edilir bir çalışma değildi. Biz aydın ile halkın popülükünde ve halkın güdülmesine razı değildik. Bir dürtüyle de bu oldu."

"Sayın Ecevit, acaba Bayan Ecevit olmasaydı, politikada bu noktaya gelebilirdiniz? Bir parti kurup genel başkanlığı kazanabilirdiniz mi?"

"Bence ismin önemi yok. Burada karı-koca ilişkisinin önemi var. Tabii ki bir başıma yapmaktaki zorluk çekerdim. İnsanlar bir evin içinde birbirinden güç alarak yaşarlar. Soyadım başka olsaydı ve o kişiden güç alsaydım o da benden olsaydı, yine yapabilirirdim."

"Parti bile kurabilir miydiniz?"

"Deneyimden bahsettiniz biraz önce. Ben eşimin deneyiminden yararlandım. Belki o kadını, dediğiniz gibi, bu yaşta parti kurmak için yeterli olmazdı. Ancak politikaya genç yaşta başlamış olsaydım, merdivenleri yavaş yavaş çıkabilirdim. Bu partiyi kurarken tabii ki eşimle birlikte olmanın yararlarını gördüm."

"Sayın Semra Özal da soyadından yararlanmasaydı politikada şanslı olur muydu?"

"O da gençliğinden itibaren kademe kademe bir yerlere gelmeye çalışırdı herhalde. Bunlar tesadüfler tabii."

Semra Özal'ın böyle bir görevle talip olarak eşine yardımcı olduğunu sanmıyorum. Bütün bunlar gösteriyor ki, Semra Özal, ANAP İstanbul İl Başkanı olursa devlet protokolündeki yerini listismar edebilecek, devlet forsunu kullanabilecek, TRT'den ayrıcalıklı yararlanacak

"Sayın Ecevit biraz da DSP'den söz edelim. Son kamuoyu yoklamaları parti grafiğini hayli başarılı gösteriyor. Bu nereden kaynaklandı? Ne tür çalışmalar yapıyor?"

"Şunu özellikle belirtmek isterim ki, kamuoyu yoklamalarının iyi niyetlileri bile bize hakkımızı veremez. Çünkü bizim seçmenlerimiz büyük çoğunluğunu dargeliriler, işçiler ve köylüler oluşturuyor. Onların yaşadığı mahallelere köylere kadar gitmek de kamuoyu yoklaması yapanlar için güç oluyor. O nedenle bugün bizim oylarımız kamuoyu yoklamalarına yansımadan bir hayli fazladır. Bayramlaşma bunun en güzel örneğidir. Bugün İstanbul'da birinci parti olduğumuza inanıyoruz. İzmir'de de birinci parti durumuna gelmiş olabiliriz. Zonguldak'ta zaten öyleydi. Bizim, çalışan halk kesimlerinin ağırık kazandı ve sandık bölgelerine kadar erişen bir örgütlenme modelimiz var. Bu medeli uygulamabildiğimiz her yerde hızla çözüleniyor. Hem de parasızlık engeline, TRT engeline rağmen."

"SHP'deki gerilemeleri nasıl yorumluyorsunuz?"

"Biz 'Demokrasi Mevlânâ dergâhına benzer, siyasetçileri herkese açtık; ama çok partili rejimde partiler Mevlânâ dergâhı gibi herkese açık olmaz' demiştik. Örgütlenmemizi ona göre yapmıştık. SHP ise, 'Bizim partimiz Mevlânâ dergâhına benzer, kapımız herkese açıktır' dedi. Sonuç ortada. Bu yaklaşımların onların bugüne kadar tutarlı bir yol izlemelerini, hatta politika üretebilmelerini engelledi. Parti içinde birçok değişik eğilim bir arada barındırılıyor. O yüzden parti olarak herhangi bir konuda tavır alırken, bir eğilimi tatmin ederlerse, bir başka eğilimi gücendiriyorlar. Tıpkı ANAP'ta olduğu gibi. Yani aynı parti içinde birinin aç dediğine öbürü kara diyor. Bu yüzden onlar da politika üretemeyi tercih ettiler. O yüzden halka güven veremediler. Çünkü bugün Türk seçmeni çok lafla veya kuru muhalefete tatmin olunmuyor. Partilerden somut ve inandırıcı politikalar, çözümler üretmelerini bekliyor."

"Sayın Ecevit teşekkür ediyoruz."

Halûk Cillov Tütün ve politikası

BU yıl tütün üretiminin beklenenden fazla gerçekleşmesi, üstelik elde satılmayan büyük bir stokun bulunması, tütün üretim ve alımı politikasında farklı bir politika uygulanması gerektiğini gündeme getirmiştir.

Yapılan açıklamalardan tütün ekim alanlarının sınırlandırılması gidileceği ve taban arazide üretimin kalitesiz tütünün alım fiyatının %15 civarında düşük tutulacağı öğreniyoruz.

Tütün üretiminde ciddi bir politika uygulanmasına başvurulması gerektiğini, isabettir bir tutum olarak karşılıyor. Aslında tütün ekiminin, verimi yüksek fakat kalitesi düşük belirli sulak arazide yapılmasının "yasak olduğu" bilinmektedir. Bu yasak, genelde pek ciddiye alınmamış ve verim üstünlüğüne tamah edilip, üstelik devlet "üreticinin alimlerini yerde bırakmaması" için inancı ile kalitesiz tütün üretimi süreceğiştir.

Ne var ki, hep Tekel tarafından satın alınan bu kalitesiz tütünlerin, evvelce Doğu Bloku ve Mısır gibi ülkelere satışı mümkün iken, günümüzde artık bu kapılar kapanmış ve bu yüzden Tekel'in elinde 360 bin ton civarında bir stokun birikmesine yol açılmıştır.

Öte yandan tütün üretiminin devamlı artış kaydedtiğini ve dört yıl önce 153 bin tonda bulunan rakamın, 1990 yılında 280 bin tona yükseldiğini görüyoruz. Üretilen bu tütünün 100 bin tonu dahilde sigara imalatında kullanıldığı halde, iyi kalitesini yaklaşık 100 bin tonu (paçal için) başta ABD olmak üzere dışarıya ihraç edilmektedir. Bakiye yine her yıl 80 bin ton civarında bir birikim oluşmaktadır. İşte asıl sorunu bu stoklar yaratmakta ve bunları da elden çıkarmak için zaman zaman patlak veren "yangınlardan" yararlanmak, ya da merasimle yakılmaktan başka çıkar yol bulunamamaktadır.

Verilen bilgiye göre, halen Tekel'in elinde biriken tütün stokunun "değeri" 6 trilyon lirayı bulmuştur. Bu stokun bir kısmını muhafazasını, imhasının bile sorunu olduğu anlaşılıyor. Bu nedenle tütün konusunda Maliye Bakanlığı talimatı ile Tekel Genel Müdürü tarafından yapılan uyarılar

gereğini kabul ediyoruz. Ancak konunun bu gerçek yönü yanında, üretici açısından biraz farklı ve çarpık bir durumu bulunduğunu da belirtmek istiyoruz.

Filhakika ülkemizde sinai bitkilerle ayrılan 1,5 hektar arazi, yaklaşık %20'sinde tütün ekimi yapıldığı ve 570 bin ekicinin, ekimini tütünden sağladığını bilmeğe yarar vardır.

Oysa "Sark tipi" diye adlandırılan tütünlerimizin, sigara imalatında kullanımı giderek azalmakta ve bu yüzden de talebi gerilemektedir.

Sigara için zevki, günümüzde Virginia ve Barley tipi tütünlerle yönelmiştir. Hatta Türkiye'de bile sigara tiryakisi bu modaya uyum sağlamış ve kendi öz tütününe sirt çevirip, yalnız 1990 yılında sirt "Amerikan sigarası" için 250 milyon ve tütünü için de 25 milyar dolarlık ithalat yapılmışa yolaçmıştır.

İlave edelim ki, ülkemizde üretilen tütünün, genelde ne ekimi, ne depolanması ne de sigara üretimi açısından gerekli "titizliğin" gösterilmediği de söyleniyor. Bu yüzden tütün sorununu, yalnız fiyat politikasıyla ilgili uyarı açıklamalarıyla çözümlenmesi mümkün değildir.

Konu, daha ziyade ülkemizde uygulanan tarım politikasıyla ilgilidir... Üreticileri taban araziye tütün ekmeğe haklı olarak caydırırken, yerine ikame edeceği ürün türünü de belirlemek, hatta üreticileri bu konuda eğitmek gerekir. Mesela Marmara bölgesinde bilfarz Virginia tipi tütün ekimi uygun olursa, diğer yörelerde de tütünü yeni yerini alacak ürün türü araştırılıp ekici bu yolda yönlendirilmelidir.

Bunun için asıl görevin, Tekel'den ziyade Tarım Bakanlığı'na düştüğünü düşünürüz... Bizce konu, yalnız tütün üretimi -söylenildiği gibi- 200 bin tonla sınırlandırmakla değil, kaliteli ve talebi olan tütün türü üretmekle ilgilidir. Bu nedenle Ege bölgesi ile Doğu ve Güneydoğu bölgelerimizde özellikle taban arazi tütününün yerini alacak talebi olan tütün türünü belirleyip, bunları üreticilere öğretmenin şart olduğunu dile getirmek istiyoruz.

EKONOMİ "Hibeler krediye dönüşüyor"

Zülfikar DOĞAN, ANKARA

KAYNAK Kullanımını Destekleme Fonu'nda yapılan "hibe" niteliğindeki para ödemeleri kaldırılıyor. Bunun yerine, orta vadeli kredi sisteme geçiliyor. Bu konudaki kararname Cumhurbaşkanı **Turgut Özal**'ın imzasına sunuldu.

Kararnameye göre, KKDF kaynaklarından teşvik belgeli yatırımlara sağlanacak kredinin 2 yılı ödemesisiz, 5 yıl vadeli olması, ayrıca yatırımların yapıldığı bölgenin özelliklerine göre de yıllık yüzde 10-30 arasında faizle verilmesi öngörülüyor. Ödemesisiz 2 yıllık dönem için ise faiz tahakkuku söz konusu olmayacak.

Bu arada, halen yürürlükte uygulamada olduğu gibi, teşvik belgeli her yatırımların kaynaklarından yararlanmaları ve orta vadeli kredi kolaylığı sağlanması da söz konusu olmayacak. Yeni düzenleme ile selektif (seçmeceli) bir sisteme geçiliyor, fonlardan verilerecek kredilerin dağıtımı bankalara bırakılacak. Ticari bankaların da orta vadeli sisteme girmesi ve fon kaynaklarının kullanımında aracı olmasının -söylenildiği gibi- 200 bin tonla sınırlandırmakla değil, kaliteli ve talebi olan tütün türü üretmekle ilgilidir. Bu nedenle Ege bölgesi ile Doğu ve Güneydoğu bölgelerimizde özellikle taban arazi tütününün yerini alacak talebi olan tütün türünü belirleyip, bunları üreticilere öğretmenin şart olduğunu dile getirmek istiyoruz.

●Kaynak Kullanımını Destekleme Fonu'ndan yapılan hibeler, 2 yılı ödemesisiz ve faizsiz, 5 yıl vadeli krediye dönüşüyor

kaynaklardan yapılan harcamalar karşılığı alınan faturalar, **Türkiye Kalkınma Bankası**'na verilirip, aynı tutardaki para, fondan hibe şeklinde ve geri ödeme koşulu olmaksızın alınıyor.

Son dönemde saptanan usulsüzlükler ve naylon fatura olayları giderek yoğunlaşınca, hibe yerine kredi sisteme geçilmesi önerilmiş. Ancak Özal ıttırz etmiştir.

Bu kez Merkez Bankası, TKB, DPT ile ortaklaşa yürüttükleri çalışmalar sonucunda yeni karar hazırlanmış ve Bakanlar Kurulu'nda imzalanarak, Köşk'e gönderildi. Bu kararın Köşk'ten dönmesi olasılığının düşük olduğu ileri sürüldü. Şon olarak TKB tarafından yapılan incelemelerde, bir şirketin fon kaynaklarından 20 milyar liranın üzerinde bir tutarı, naylon faturalarla çektiği saptanmış, aynı uygulamayı yaptığı belirlenen 70 dolayında şirket

deden yetkililer, yıllık yüzde 10-30'luk bir faizle yatırım için hibe yerine geçeceğini söylediler. Kaynak Kullanımını Destekleme Fonu'ndan 1990'da yapılan ödemelerin toplamı 704, ödenmesi gereken tutarı ise 800 milyar lira dolayında olduğu belirtildi.

Kredi sistemine geçiş öngören kararnamenin yürürlüğe girmesi ile bu karar öncesindeki teşvik belgeli yatırımlar için eski uygulamaların süreceğini ifade eden yetkililer, müteşsep hak teşkil eden bu paraların ödemesinin 3-4 yıl daha süreceğini ve ödenecik tutarın 2,5-3 trilyon lirayı bulacağını söylediler.

Kaynak Kullanımını Destekleme Fonu'ndan hibe niteliğindeki yapılan ödemelerin, geçen yıl çok büyük artışlar göstermesi, buradan sahte belgelerle çekilen paraların çeşitli siyasi örgütlere gittiği görüşlerinin ortaya atılmasına yol açtı. Nitekim, DYP milletvekili ve eski DPT uzmanı **Mahmut Öztürk**, önceki gün TBMM'de yaptığı konuşmada, KKDF ödemelerinin PKK ya gittiği görüşünü savundu. Aynı şekilde "faizsiz ve hibe niteliğinde, geri ödemesisiz" olan bu paraların bir bölümünün de dinci örgütlere ve tarikatlara gittiği öne sürüldü. 1989'da 130 milyar fonday para çekilmişken, 1990'da bu tutar 704 milyar liraya yükseldi.

SEKTÖR	Fon paraları nerelere gidiyor?	
	TUTAR (milyar TL)	TUTAR (milyar TL)
Turizm	368	1. derece köy x 90.4
Sanayi	315.8	2. derece köy x 73.1
Sağlık	9.3	Normal yöre 541.3
Eğitim	11.7	--
Toplam	704.8	Toplam 704.8

Not: "Köy", kalkınmada öncelikli yöre.

